

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Національного університету
«Одеська юридична академія»
Олег ТОДОЩАК
2026 р.

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації Кисельова Вадима Костянтиновича на тему «Особливості розгляду судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» 20 квітня 2025 р., протокол № 12

Витяг
з протоколу засідання фахового семінару
кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»
№ 12 від 20 квітня 2026 року

Присутні:

завідувач кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, професор кафедри цивільного права, д.ю.н., Голубєва Н.Ю. – **науковий керівник**;

професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д.ю.н., професор Андронов І.В.;

професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д.ю.н., професор Волкова Н.В.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Бут І.О.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Дрогозюк К.Б.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Іліопол І.М.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д. філос. в галузі права Московчук Д.О.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Павлова Ю.С.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Полуніна О.О.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Полюк Ю.І.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н.,
доцент Притуляк В.М.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н.,
доцент Стоянова Т.А.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н.,
доцент Цал-Цалко Ю.Ю.;

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н.,
доцент Яніцька І.А.;

лаборантка кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
Рабоча О.Ю.;

аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
Кисельов В.К.

З присутніх 3 доктори юридичних наук, 10 кандидатів юридичних наук та 1 доктор філософії в галузі права – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Кисельова Вадима Костянтиновича на тему «Особливості розгляду судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації до разового публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня вищої освіти доктора філософії Кисельова Вадима Костянтиновича на тему «Особливості розгляду судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, методологію дисертаційного дослідження, охарактеризував його об'єкт та предмет, виклав науково-практичну значимість роботи, надав відомості щодо структури дисертаційного дослідження та впровадження результатів дослідження у практичну діяльність.

Обґрунтовуючи вибір тематики дисертаційного дослідження, здобувач зазначає, що з урахуванням сучасних умов, що характеризуються бойовими діями, тимчасовою окупацією частини території, значними втратами майна та економічною нестабільністю, особливої ваги набуває забезпечення законності припинення права власності та ефективних механізмів відшкодування шкоди. Законодавство має одночасно гарантувати захист права власності та забезпечувати обороноздатність держави, що зумовлює активне застосування таких інструментів, як реквізиція та вилучення майна в інтересах держави.

Водночас у період воєнного стану відбувається суттєва трансформація процедур припинення права власності: рішення можуть ухвалюватися без попереднього судового контролю, із подальшою перевіркою їх законності та пропорційності, допускається відкладена компенсація та спрощені підходи до доказування. Це істотно відрізняє такі механізми від «мирної» моделі

регулювання. Попри це, відсутнє комплексне наукове дослідження зазначених процесів і особливостей судового розгляду відповідних справ.

З огляду на принцип непорушності права власності та стандарти практики ЄСПЛ щодо допустимості втручання у право мирного володіння майном, дослідження цієї проблематики є актуальним і необхідним для формування збалансованого підходу до захисту приватних і публічних інтересів в умовах воєнного стану.

Теоретичну основу дисертаційної роботи склали наукові праці із цивільного права, земельного права, цивільного процесуального права, адміністративного процесуального права, інших галузей права України українських і зарубіжних учених. Дослідженням питання права власності, а також його припинення присвячені праці багатьох вчених-цивілістів, серед яких: І. П. Андрушко, Д. М. Білецький, Н. Є. Блажівська, І. Я. Головня, Н. Ю. Голубєва, А. Б. Гриняк, О. В. Дзера, А. С. Довгерт, С. О. Короед, В. М. Коссак, Р. В. Крупник, Р. А. Майданик, В. С. Макаренко, З. В. Ромовська, Ю. П. Пацурківський, І. Є. Спасибо-Фатєєва, І. Д. Чаплик та ін. Питанню забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану присвячені праці науковців: О. В. Скрипнюк, О. І. Гавриленко, Г. І. Петрова, Р. І. Мельник, Т. П. Чубко тощо.

Тема наукового дослідження відповідає науково-дослідному плану кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Захист прав людини в порядку цивільного судочинства в цифрову еру» на 2021-2025 рр., що є складовою частиною плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя людини в людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2025 рр. (державний реєстраційний номер 0122U000266).

Мета цього дисертаційного дослідження полягає у розкритті підстав та способів припинення права власності, які пов'язані з впливом воєнного стану, знаходження ефективного способу захисту права власності, враховуючи недопущення свавільного позбавлення права власності.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

- визначити правову природу відносин власності на сучасному етапі розвитку науки цивільного права в умовах воєнного стану;
- визначити поняття припинення права власності та з'ясувати загальні засади припинення права приватної власності в умовах воєнного стану за чинним цивільним законодавством;
- дослідити особливості правовідношення у разі примусового вилучення та відчуження майна, що належить певному суб'єкту на праві власності;
- дослідити порядок відшкодування завданих збитків у разі знищення, пошкодження, а також примусового вилучення та відчуження майна;
- запропонувати вдосконалення процесу розгляду у судовому порядку категорій справ, які пов'язані з тематикою дослідження;

– встановити особливості доказування і доказів, визначити критерії оцінки доказів у справах, пов'язаних із припиненням права власності в умовах воєнного стану;

– проаналізувати сучасну судову практику з розгляду справ, пов'язаних з позбавленням права власності, відшкодуванням збитків, оскарженням дій державних органів, які приймають рішення щодо примусового вилучення та відчуження майна;

– сформулювати пропозиції щодо вдосконалення законодавства, яке регулює порядок розгляду справ, пов'язаних із припиненням права власності в умовах воєнного стану.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження виступають цивільні відносини, які виникають у зв'язку з припиненням права власності, також процесуальні правовідносини, що виникають у зв'язку з розглядом судами справ, які пов'язані з припиненням права власності.

Предметом дисертаційного дослідження є розгляд судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану.

Методологічну основу дисертаційного дослідження складає система взаємопов'язаних загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, застосування яких забезпечує достовірність знання та вирішення поставлених цілей і завдань.

Під час дослідження були використані такі методи: діалектичний, системно-структурний, аналітико-синтетичний, логіко-юридичний тощо. Під час дослідження були використані такі методи: діалектичний, системно-структурний, аналітико-синтетичний, логіко-юридичний тощо.

Так за допомогою діалектичного методу було виявлено в нормах чинного законодавства України та судовій практиці суперечності, з'ясовані прогалини стосовно застосування примусового припинення права власності в умовах воєнного стану, з'ясовано способи розв'язання цих суперечностей. Застосування методу порівняльно-правового аналізу проведено з метою запозичення досвіду зарубіжних країн, зокрема, через практику ЄСПЛ, виявлення загальних та особливих рис примусового припинення права власності. Метод системно-структурного аналізу було диференційовано особливості застосування примусового припинення права власності залежно від випадків її примусового вилучення та суб'єктів правозастосування. Логіко-юридичний метод дозволив проаналізувати зміст норм чинного законодавства України, виявити недоліки чинних законодавчих актів, та обґрунтувати пропозиції з удосконалення правового регулювання.

На підставі проведеного дослідження сформульовані положення, які містять елементи наукової новизни:

вперше:

- в контексті підстав припинення права власності обґрунтовано концепцію воєнного стану як особливого правового режиму втручання у право власності, який не зводиться виключно до застосування спеціального законодавства, а передбачає системну трансформацію елементів правового

механізму припинення права власності (підстав, процедур, гарантій, компенсації та судового контролю);

- сформульовано доцільність законодавчого закріплення можливості повернення реквізованого майна (якщо реквізоване майно зберіглося та відпала воєнна необхідність у його використанні) в позасудовому порядку у разі двосторонньої згоди за актом приймання-передачі як особливої реституційної процедури, що не є новим набуттям права власності, а відновленням попереднього правового стану;

- запропоновано концепцію припинення права власності на земельну ділянку внаслідок добровільної відмови власника як двоетапної юридичної конструкції, що поєднує односторонній правочин власника (нотаріально посвідчену заяву про відмову) та обов'язкове владне рішення відповідного органу про прийняття земельної ділянки у державну чи комунальну власність;

- обґрунтовано доцільність застосування пониженого стандарту судового доказування у справах про встановлення факту знищення майна в умовах воєнного стану, який допускає використання сукупності непрямих доказів, а також оцінку обставин, засновану на імовірності, за об'єктивної неможливості отримання вичерпного доказового матеріалу. Сформульовано презумпцію причинно-наслідкового зв'язку між знищенням нерухомого майна та бойовими діями на відповідній території, що обумовлює перерозподіл тягаря доказування у спорах про відшкодування шкоди з покладенням обов'язку спростування на сторону, яка заперечує такий зв'язок чи факт знищення майна;

- запропоновано процесуальну модель встановлення факту знищення нерухомого майна в порядку окремого провадження як самостійного засобу захисту права власності в умовах воєнного стану;

- доведено необхідність нормативного закріплення у цивільному процесуальному законодавстві спеціального підходу до визначення дати знищення майна (як найбільш раннього встановленого та підтвердженого доказами моменту припинення існування об'єкта) у разі неможливості встановлення точної календарної дати;

удосконалено:

- тлумачення правової природи санкційної конфіскації активів підсанкційних осіб як особливого інституту припинення права власності, що поєднує елементи цивільно-правового та публічно-правового впливу;

- наукові підходи до визначення меж судового контролю у справах про реквізицію шляхом доведення недопустимості оцінки судами доцільності чи ефективності військових рішень та зосередження судового контролю на питаннях дотримання процедури і принципу пропорційності через механізм подальшої компенсації;

набуло подальшого розвитку:

- розмежування правової природи реквізиції, примусового відчуження для суспільних потреб, санкційної конфіскації та націоналізації в умовах воєнного стану з позиції їх матеріально-правових підстав, компенсаційної моделі та меж судового контролю;

- теза про те, що ключовим аспектом припинення права власності в умовах воєнного стану є співвідношення приватноправових та публічно-правових засад: такі способи як реквізиція, конфіскація, санкції є тими способами припинення права власності, де публічна влада не лише обмежує, а остаточно усуває приватну автономію власника, адже вони реалізуються в односторонньому владному порядку, часто без попередньої згоди власника і за скороченими процедурами. В умовах воєнного стану саме ці механізми стають основним інструментом мобілізації матеріальних ресурсів державою, що якісно змінює їх правову природу і підвищує ризики порушення конституційних гарантій права власності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації наукові положення та висновки можуть бути застосовані у:

науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження теоретичних та практичних питань припинення права власності в умовах воєнного стану;

правотворчій діяльності – для підготовки проектів законів про внесення змін та доповнень до цивільного, цивільного процесуального законодавства України з метою удосконалення підстав та порядку припинення права власності та виплати справедливої компенсації у разі знищення чи пошкодження майна;

правозастосовній діяльності – при розгляді справ про припинення права власності в порядку цивільного судочинства (Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Пересипського районного суду м. Одеси від 2 квітня 2026 року);

навчальному процесі – при викладанні курсів «Цивільне право», «Цивільний процес», «Розгляд окремих категорій цивільних справ у судах» тощо, підготовці підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, практикумів із зазначених дисциплін (Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальну та науково-дослідну діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 10 квітня 2026 року).

Усі теоретичні та практичні результати, що виносяться на захист, отримані самостійно.

Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Основні положення, узагальнення та окремі висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені та обговорювалися на 7 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, серед яких можна вказати наступні: : круглому столі «Зловживання цивільними процесуальними правами: шляхи протидії» (м. Одеса, 27 лист. 2015 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні» (м. Одеса, 18 грудня 2015 року); всеукраїнській науково-практичній конференції «Цивільне судочинство та виконавче провадження в умовах воєнного стану (м. Одеса, 16 грудня 2022 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень» (м. Одеса, 19 травня 2023 р.); всеукраїнському круглому

столі «Правнича мова в галузі приватного права» (м. Одеса, 29 березня 2024 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції «Новели цивільного процесуального законодавства: цивільна юрисдикція, процесуальні строки» (м. Одеса, 8 квітня 2024 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час» (м. Одеса, 16 травня 2025 р.).

Основні положення, систематизовані узагальнення та висновки дисертації були висвітлені в 3 статтях (одноосібних), що були опубліковані у наукових фахових періодичних виданнях з юридичних наук (галузь знань 081 «Право»), включених МОН України до фахових видань категорії «Б», а також у 7 тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що були видані в електронних та друкованих збірках.

Дисертаційне дослідження складається з анотації (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів, поділених на 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 264 сторінки, з яких основний зміст 187 сторінку.

По закінченню доповіді Кисельову В.К. присутніми поставлені такі запитання:

Доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Бут І.О. запитав:

Чи допускається використання інституту групового (колективного) позову у справах про припинення права власності, зокрема у випадках масового знищення або пошкодження майна внаслідок збройної агресії, та якими є процесуально-правові умови і межі його застосування з огляду на необхідність індивідуалізації обсягу шкоди, характеру втручання у право власності та способів його захисту?

Кисельов В.К. відповів:

Застосування інституту групових (колективних) позовів у справах, пов'язаних із припиненням права власності в умовах воєнного стану, не має нормативного закріплення. Сучасна судова практика обмежено допускає позови такого роду (наприклад, за позовом громадської природоохоронної організації до суб'єктів господарювання про відшкодування збитків та моральної шкоди, спричинених порушенням екологічних прав фізичних осіб). У класичних справах про припинення права власності, таких як реквізиція, примусове відчуження чи інші форми втручання, групові позови загалом є недоцільними. Це зумовлено тим, що кожне таке втручання має індивідуалізований характер: відрізняються підстави припинення права, правовий режим майна, його оцінка, а також обсяг і наслідки втручання. Відповідно, судовий розгляд вимагає встановлення обставин щодо кожного конкретного об'єкта та власника, що суперечить самій ідеї уніфікованого вирішення спору в межах групового позову.

Водночас у справах про відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії, можливість застосування групових позовів виглядає більш обґрунтованою. Масовий характер порушень, наявність спільного джерела шкоди та подібність фактичних обставин можуть створювати підстави для колективного захисту. Проте навіть у таких випадках виникає необхідність індивідуалізації

розміру шкоди, характеристик майна та обсягу компенсації, що обмежує можливість повністю колективного розгляду. У зв'язку з цим найбільш прийнятною видається змішана модель, за якої в межах одного провадження встановлюються загальні обставини (факт бойових дій, причинно-наслідковий зв'язок), тоді як питання розміру відшкодування вирішуються індивідуально.

Але така процесуальна модель потребує додаткового законодавчого врегулювання щодо особливостей участі позивачів у судовому процесі та під час оскарження та виконання судового рішення.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Іліопол І.М. запитала:

Хочу відмітити, що робота виконана на високому науково-методологічному рівні, містить ряд важливих пропозицій для вдосконалення цивільного судочинства та виконавчого провадження, приводячи їх під прогресивні вимоги сьогодення, зважаючи на актуальні виклики. Однією із позицій дисертаційного дослідження є необхідність закріплення відповідальності за неповагу до суду саме у процесуальному законодавстві, а не в законодавстві про адміністративні правопорушення. Чи не стане це ускладненням судової процедури та додатковим навантаженням на суддів?

Кисельов В.К. відповів:

Дійсно, такі пропозиції покладатимуть на суд вжиття додаткових заходів, однак у роботі доведено, що недосконалості законодавства про адміністративні правопорушення не сприяють ефективному притягненню винних у неповазі до суду осіб до відповідальності. Статистичні показники розгляду справ про адміністративні правопорушення за ст. 185-3 КУпАП, наведені у роботі, свідчать про щорічне зменшення кількості розглянутих адміністративних справ даної категорії. Передбачені КУпАП повноваження суду у справі про адміністративні правопорушення не дають суду належних інструментів для ефективного розгляду, багато із дій вчиняються судом за аналогією із процесуальним законодавством. І взагалі, видається дивною конструкція, за якою притягнення до відповідальності, за неповагу, допущену в ході судового процесу, що триває, відбувається за іншими процедурними правилами. Навпаки, цивільна процесуальна форма визнано є універсальною формою судового розгляду, яка містить усі необхідні елементи права на справедливий суд (гласність, відкритість розгляду, право на оскарження тощо). Таким чином, суд в межах однієї судової процедури зможе ефективно розглядати питання штрафної відповідальності.

Доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Павлова Ю.С. запитала:

На стор. 76 Ви пишете, що: «При цьому класифікація суб'єктів процедури відчуження у науковій літературі не знайшла одностайного утвердження». Далі наводите точки зору вчених і далі Ви досить абстрактно підсумовуєте, проте не висловлюєте власну позицію яку саме класифікацію Ви підтримуєте або ні. Тому, бажано визначитись з класифікацію суб'єктів процедури відчуження земельної

ділянки та іншого нерухомого майна. Або підтримати чиясь позицію або надати власну класифікацію.

Кисельов В.К. відповів:

Дякую за слушне зауваження. Дійсно, у відповідному фрагменті дослідження було здійснено огляд наукових підходів до класифікації суб'єктів процедури відчуження, однак власна позиція не була достатньо чітко сформульована, що потребує уточнення. Виходячи з аналізу нормативного регулювання та доктринальних підходів, вважаю за доцільне підтримати функціонально-рольовий підхід до класифікації суб'єктів процедури відчуження, доповнивши його елементами власного бачення. Зокрема, мною критикується друга із наведених позицій щодо включення до класифікації інвестора та головного виконавця, адже вони не здійснюють владних повноважень і не є суб'єктами припинення права власності в матеріально-правовому сенсі, що не дозволяє ототожнювати їх із класичними суб'єктами примусового відчуження, а їхня участь у процедурі не є обов'язковою чи вирішальною.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д. філос. в галузі права Московчук Д.О. запитав:

Розглядаючи підрозділ, присвячений історії розвитку права власності, автор переважно аналізує нормативні джерела. У зв'язку з цим потребує уточнення, чому в межах цього підрозділу недостатньо представлено наукові підходи та позиції вчених, і які ключові доктринальні концепції, на думку автора, мали б бути обов'язково враховані?

Кисельов В.К. відповів:

Дійсно, у підрозділі, присвяченому історії розвитку права власності, основний акцент було зроблено на аналізі нормативних джерел. Такий підхід був обраний свідомо, оскільки метою відповідного фрагмента дослідження було простежити еволюцію правового регулювання інституту права власності та його припинення як передумову для подальшого аналізу сучасних механізмів втручання у це право, особливо в умовах воєнного стану. Саме нормативна база дозволяє відобразити зміну моделей правового впливу держави на відносини власності в різні історичні періоди.

Водночас погоджуюся, що такий підхід дещо звужує доктринальний вимір дослідження. З метою посилення наукової складової доцільним було б ширше залучення класичних і сучасних наукових концепцій права власності.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Притуляк В.М. запитав:

Розглядаючи підстави припинення права власності, пропонуються зміни до Земельного кодексу України. Можливо, було б доцільно аргументувати чому саме такий приклад?

Кисельов В.К. відповів:

Дякую за запитання. Обрання саме положень Земельного кодексу України як прикладу для формулювання пропозицій щодо вдосконалення підстав припинення права власності є не випадковим і зумовлене як теоретичними, так і

практичними чинниками. Адже саме у ЗК України мною було виявлено недосконалість законодавчого врегулювання можливості односторонньої відмови від права власності, яка наочно демонструє спотворене законодавче розуміння суті односторонньої відмови, зводячи її до квазі-договірної конструкції, коли орган держави чи місцевого самоврядування має погодити дії власника щодо відмови від власності на землю та прийняти землю у державну чи кумунальну власність.

Право власності на земельні ділянки має особливу правову природу, оскільки поєднує приватноправові та публічно-правові елементи регулювання. Саме у сфері земельних правовідносин найбільш виразно проявляється баланс між інтересами власника та публічними інтересами держави, зокрема у питаннях примусового припинення права власності, що робить її показовою для аналізу загальних тенденцій трансформації цього інституту. Дійсно, у випадку забруднення, замінування території, держава може бути незацікавлена приймати таку землю у свою власність, однак інститут відмови від права власності і покликаний, щоб власник зміг звільнитися від надмірного для себе тягара утримання земельної ділянки і приведення її у відповідний стан.

Тому пропозиції змін до ЗК України мають не лише прикладний характер, але й демонструють можливість удосконалення загальної моделі припинення права власності через конкретний, найбільш чутливий сегмент правового регулювання.

Після відповідей на запитання виступив **науковий керівник – завідувач кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д.ю.н., професор Голубєва Неллі Юрїївна:**

Науковий керівник зазначила, що тема, яку досліджує дисертант є надзвичайно актуальною в сучасному правовому середовищі, особливої значущості тема набуває у зв'язку з трансформацією традиційних підходів до реалізації та захисту права власності: у сучасних умовах змінюються як підстави його припинення, так і процесуальні механізми розгляду відповідних справ, включаючи стандарти доказування, межі судового контролю та підходи до відшкодування шкоди. Це потребує глибокого наукового переосмислення усталених цивілістичних конструкцій та їх адаптації до умов воєнного часу.

Науковий керівник вказує, що Мета дослідження безпосередньо впливає з теми та конкретизує її, зосереджуючись на комплексному осмисленні трансформації правового регулювання припинення права власності та визначення ефективних механізмів судового захисту в умовах воєнного стану. Вона логічно співвідноситься з об'єктом дослідження, яким виступають суспільні відносини, що виникають у зв'язку з припиненням права власності та його судовим захистом, і водночас відповідає предмету дослідження – сукупності правових норм, принципів, доктринальних підходів і судової практики, що регулюють особливості розгляду таких справ.

Дисертанту вдалося повністю виконати поставлені завдання дослідження завдяки використанню принципів теоретико-пізнавальної діяльності, дослідницьких підходів та методів.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у формуванні цілісного наукового підходу до розуміння припинення права власності та особливостей судового розгляду відповідної категорії справ в умовах воєнного стану, що раніше не було предметом комплексного аналізу у вітчизняній правовій науці.

Дисертаційна робота Кисельова Вадима Костянтиновича відзначається чіткою структурою, логічністю викладення думок та науковою новизною. Зміст наукового дослідження свідчить, що дисертаційне дослідження Кисельова Вадима Костянтиновича виконано на високому науковому рівні, проаналізований значний обсяг теоретичного, нормативного та емпіричного матеріалу, робота містить ряд доцільних нових висновків та пропозицій, що свідчить про здатність автора до самостійного наукового мислення та критичного аналізу. Дослідження ґрунтується на виваженій самостійній роботі над темою дисертації.

Кисельовим Вадимом Костянтиновичем повністю виконано індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план. У процесі роботи з підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи Кисельов В.К. проявив себе як наполегливий та здібний аспірант, який на належному рівні та своєчасно виконував індивідуальний навчальний план.

Науковим керівником зазначено, що дисертація Кисельова Вадима Костянтиновича «Особливості розгляду судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді, а її автор заслуговує, на основі захисту, присвоєння наукового ступеня доктора філософії.

У обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д.ю.н., професор Волкова Н.В.: зазначила, що автор докладно дослідив правові аспекти припинення права власності у цивільному, адміністративному та господарському судочинстві. Особливу увагу приділено аналізу матеріального законодавства та судової практики в Україні. Виклад Кисельовим В.К. власних наукових позицій характеризується структурованістю та логічною послідовністю. Висновки та рекомендації автора спрямовані на удосконалення нормативно-правового регулювання та судової практики, що є надзвичайно важливим для сучасного правосуддя. Разом з тим, слід звернути увагу, що у дисертаційному дослідженні простежується недостатня увага до практики Європейського суду з прав людини. Хоча автор коректно наводить загальні критерії допустимості втручання у право мирного володіння майном, сформульовані у ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції, відповідний розділ має переважно декларативний характер і не підкріплений аналізом релевантних рішень ЄСПЛ. Відсутність посилань на конкретну судову практику та її змістовне опрацювання дещо звужує наукову глибину дослідження, оскільки саме практика ЄСПЛ відіграє визначальну роль у тлумаченні критеріїв законності, легітимної мети та пропорційності втручання у право власності. У зв'язку з цим доцільним є доповнення роботи аналізом

ключових рішень ЄСПЛ із відповідної проблематики, що дозволило б підсилити аргументацію автора та забезпечити належний міжнародно-правовий контекст дослідження. На окремі аспекти, зокрема окремі положення новизни дисертації викладені занадто розлого, та на мою думку, потребують скорочення. Загалом робота відповідає нормативним вимогам та може бути рекомендована до захисту.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Іліопол І.М.: автор під науковим керівництвом д.ю.н., професора Голубевої Н.Ю. продемонстрував високу методичну підготовку та здатність до самостійної наукової роботи. У роботі автор вдало поєднав теоретичні аспекти з практичними дослідженнями, що робить дисертацію цінною не лише з наукової точки зору, але й з практичної. У дисертаційному дослідженні належним чином опрацьовано нормативно-правову базу, зокрема положення законодавства та підзаконних актів, включаючи постанови Кабінету Міністрів України. Водночас відповідний підрозділ, присвячений націоналізації, потребує посилення за рахунок ширшого залучення судової практики. На даний час акцент зроблено переважно на нормативному аналізі, тоді як практичний вимір правозастосування розкрито недостатньо. Доцільним є доповнення дослідження аналізом судових рішень, що дозволило б більш повно відобразити реальні підходи до вирішення відповідної категорії справ, виявити проблеми правозастосування на різних рівнях судової системи та підвищити прикладну цінність роботи.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Полуніна О.О.: ознайомлення із дослідженням дає підстави зробити загальний висновок про те, що дисертаційна робота виконана відповідно до вимог академічної доброчесності. Втім, доцільним могло б бути додаткове розкриття цивільно-процесуального компоненту, зокрема у розділі 3, який за своїм змістом та назвою має бути присвячений особливостям судового розгляду відповідної категорії справ. Незважаючи на загальний зв'язок із судовою тематикою, у розділі переважає матеріально-правовий аналіз, тоді як питання цивільного процесу, такі як стадії розгляду справ, процесуальні інструменти захисту, процесуальний статус учасників справи - висвітлені фрагментарно. У зв'язку з цим доцільним є суттєве посилення саме процесуального аспекту дослідження, що дозволило б забезпечити відповідність змісту роботи її тематиці та підвищити науково-практичну цінність дисертації.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Полюк Ю.І. вказала, що дисертаційна робота є своєчасною та надзвичайно актуальною в умовах воєнного стану. Підтримуючи колег та відзначаючи ґрунтовний аналіз судової практики, у підрозділі 3.4. дисертаційного дослідження звертає на себе увагу певна однобічність викладу матеріалу, зокрема акцент зроблено на аналізі реквізиції як підстави припинення права власності, тоді як інститут конфіскації фактично залишено поза увагою. З огляду на тематику дослідження та сучасні тенденції правозастосування, зокрема активне використання механізмів санкційної конфіскації, відсутність її аналізу виглядає методологічно необґрунтованою. Доцільним було б принаймні окреслити місце конфіскації у системі підстав припинення права власності, провести її

розмежування з реквізицією та визначити особливості судового контролю у відповідних справах.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Стоянова Т.А. зауважила, що попри триваючу війну в Україні автором проведено значний обсяг дослідницької роботи та продемонстровано високий рівень володіння теоретичним матеріалом за темою дисертаційного дослідження. Дисертація має високу наукову цінність, оскільки піднімає актуальні проблеми цивільного матеріального та процесуального права України і пропонує практичні рішення з адаптації судочинства до вимог міжнародних стандартів.

У дисертаційному дослідженні автор обґрунтовує доцільність застосування пониженого стандарту доказування, позиціонуючи відповідний підхід як елемент наукової новизни. Водночас таке твердження потребує додаткового уточнення та аргументації, оскільки в правозастосовній практиці понижений стандарт доказування вже використовується, зокрема під час розгляду заяв про забезпечення позову, а також у справах про відшкодування шкоди, де допускається оцінка доказів за критерієм імовірності. У зв'язку з цим виникає питання, чи дійсно запропонований підхід є принципово новим, чи йдеться про адаптацію вже існуючих процесуальних механізмів до умов воєнного стану.

професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, д.ю.н., професор Андронов І.В.

Окремо слід відзначити підрозділ 1.1., у якому закладено теоретико-методологічну основу дослідження. Позитивним є прагнення автора охопити широкий спектр наукових підходів до розуміння права власності та його трансформації, а також систематизувати нормативні передумови розвитку цього інституту. Автор намагається простежити еволюцію правового регулювання, що дозволяє сформулювати загальне уявлення про зміну підходів до права власності та його припинення. У підрозділі 1.1. дисертаційного дослідження загалом здійснено огляд наукових підходів до проблематики, однак його зміст може бути доопрацьовано з метою посилення наукової глибини та логічної узгодженості. Зокрема, окремі блоки, присвячені питанням рекодифікації цивільного законодавства та правового режиму воєнного стану, за своїм змістом більшою мірою стосуються обґрунтування актуальності дослідження, ніж аналізу наукових розробок, у зв'язку з чим доцільним є їх або часткове перенесення до вступу, або відповідне переформатування.

Водночас при висвітленні інституту права власності автор переважно обмежується переліком науковців, без належного розкриття їхніх підходів. Такий виклад потребує поглиблення шляхом аналізу змісту доктринальних позицій вказаних дослідників, виявлення існуючих суперечностей у науковій літературі, а також окреслення проблемних питань, які залишаються невирішеними.

Особливої уваги потребує блок, присвячений припиненню права власності, який є центральним для тематики дослідження. Попри те, що автор звертається до окремих спеціалізованих досліджень (зокрема щодо земельних ділянок та питань, пов'язаних із воєнними діями), значна частина наукових праць лише згадується без їх належного аналізу. Доцільним є більш ґрунтовне опрацювання ключових

доктринальних джерел, зокрема спеціалізованих дисертаційних досліджень (наприклад, Д. М. Білецького), з акцентом на порівнянні підходів та формуванні власної позиції автора.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Притуляк В.М.

У дисертаційному дослідженні запропоновані автором зміни, викладені переважно у Додатку 2. Водночас їх розміщення виключно у додатку дещо знижує рівень узагальнення та практичної спрямованості основних висновків роботи. На мій погляд, доцільним є перенесення та систематизація ключових пропозицій безпосередньо у основних розділах роботи та «Висновках» із відповідним структуруванням за напрямками вдосконалення законодавства. Це дозволило б підсилити змістовну насиченість висновків, забезпечити їх чітку кореляцію із завданнями дослідження та підвищити прикладну цінність дисертації.

доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, к. ю. н., доцент Цал-Цалко Ю.Ю. відмітила, що наукові положення дисертації висвітлені та обґрунтовані повною мірою, структурні елементи наукової новизни дисертаційного дослідження ґрунтовно та всебічно розкривають тематику дослідження. Відзначила, що автором дисертаційного дослідження опрацьована значна кількість джерел. Під час обговорення дисертант продемонстрував вміння узагальнювати, аналізувати, та формулювати власні висновки. Зауважила, що при описі методології дослідження у вступі до дисертації слід було б розписати не тільки методи, які були використані, але й методологічні підходи. Зазначила, що зауваження є суто дискусійними та незначними. Вказала, що дисертаційне дослідження Кисельова В.К. може бути рекомендоване до захисту.

Узагальнюючи результати обговорення, дисертацію **Кисельова Вадима Костянтиновича на тему «Особливості розгляду судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану»** можна рекомендувати до захисту. На основі результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати такий

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації Кисельова Вадима Костянтиновича на тему «Особливості розгляду судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Робота виконана на кафедрі цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Тема дисертації схвалена та затверджена на засіданні кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» та рішенням Вченої Ради Національного університету «Одеська юридична академія».

Науковий керівник - д.ю.н., професор Голубєва Неллі Юріївна.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасні умови є дуже складними, оскільки вимагають від законодавства з однієї сторони захистити порушені права громадян, у тому числі що стосуються права власності, а також запровадити відповідні компенсаційні механізми, а з іншої сторони забезпечити фізичний захист суспільства, що вимагає прийняття законодавчих актів, які направлені на зміцнення обороноздатності країни. Реалізація обороноздатності країни вимагає мобілізації значної кількості ресурсів, у тому числі, які перебувають у приватній власності. Останнім часом значно збільшилось застосування такого способу припинення права власності як реквізиція, окрім того, запроваджені законодавчі акти, які дозволяють позбавляти країну-агресора майна в рахунок відшкодування завданих збитків.

Не менш суттєвою є трансформація правового механізму припинення права власності: у «мирній» моделі примусове припинення права власності, як правило, передбачає попередній судовий контроль або принаймні можливість його негайного здійснення, детальну регламентацію оцінки майна та забезпечення рівності сторін у процесі. В умовах воєнного стану процедура стає екстраординарною: рішення про примусове відчуження або вилучення майна може прийматися уповноваженими органами виконавчої влади чи військовим командуванням з огляду на невідкладність оборонних потреб. Судовий контроль при цьому не санкціонує припинення права власності, а відбувається після втручання, оцінюючи його законність і пропорційність; допускається відкладений характер компенсації, зміщення тягаря доказування у справах про відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії, а також застосування пониженого стандарту доказування з огляду на об'єктивну неможливість отримання повного обсягу доказів. У сфері санкційної конфіскації компенсація взагалі не передбачається, що додатково підкреслює відмінність цього інституту від традиційних форм припинення права власності.

Однак на сьогодні відсутнє комплексне дослідження проблематики припинення права власності в умовах воєнного стану, а також особливостями, які виникають під час розгляду судами такої категорії справ, що підтверджує актуальність такої тематики.

У сучасному демократичному суспільстві закріплений принцип непорушності права власності, відповідно до якого жодна особа не може бути позбавлена права власності, крім як у випадках, встановлених законом. Окрім того, практика ЄСПЛ враховує критерії за якими є можливим втручання у мирне володіння майном, а саме: чи ґрунтувалося таке втручання на національному законі, чи переслідувало легітимну мету, що впливає зі змісту зазначеної статті, чи є відповідний захід пропорційним легітимній меті втручання у право.

Використання саме такої змістовної конструкції є вимогою для конкретного рішення, наслідком якого є позбавлення права власності, або будь-які інші обмеження права власності, особливо в умовах режиму воєнного стану.

Теоретичну основу дисертаційної роботи склали наукові праці із цивільного права, земельного права, цивільного процесуального права, адміністративного процесуального права, інших галузей права України українських і зарубіжних учених. Дослідженням питання права власності, а також його припинення присвячені праці багатьох вчених-цивілістів, серед яких: І. П. Андрушко, Д. М. Білецький, Н. Є. Блажівська, І. Я. Головня, Н. Ю. Голубева, А. Б. Гриняк, О. В. Дзера, А. С. Довгерт, С. О. Короед, В. М. Коссак, Р. В. Крупник, Р. А. Майданик, В. С. Макаренко, З. В. Ромовська, Ю. П. Пацурківський, І. Є. Спасибо-Фатєєва, І. Д. Чаплик та ін. Питанню забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану присвячені праці науковців: О. В. Скрипнюк, О. І. Гавриленко, Г. І. Петрова, Р. І. Мельник, Т. П. Чубко тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. . Тема наукового дослідження відповідає науково-дослідному плану кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Захист прав людини в порядку цивільного судочинства в цифрову еру» на 2021-2025 рр., що є складовою частиною плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя людини в людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2025 рр. (державний реєстраційний номер 0122U000266).

Мета і завдання дисертаційного дослідження полягає у розкритті підстав та способів припинення права власності, які пов'язані з впливом воєнного стану, знаходження ефективного способу захисту права власності, враховуючи недопущення свавільного позбавлення права власності.

Для досягнення вказаної мети поставлено такі основні завдання:

- визначити правову природу відносин власності на сучасному етапі розвитку науки цивільного права в умовах воєнного стану;
- визначити поняття припинення права власності та з'ясувати загальні засади припинення права приватної власності в умовах воєнного стану за чинним цивільним законодавством;
- дослідити особливості правовідношення у разі примусового вилучення та відчуження майна, що належить певному суб'єкту на праві власності;
- дослідити порядок відшкодування завданих збитків у разі знищення, пошкодження, а також примусового вилучення та відчуження майна;

- запропонувати вдосконалення процесу розгляду у судовому порядку категорій справ, які пов'язані з тематикою дослідження;

- встановити особливості доказування і доказів, визначити критерії оцінки доказів у справах, пов'язаних із припиненням права власності в умовах воєнного стану;

- проаналізувати сучасну судову практику з розгляду справ, пов'язаних з позбавленням права власності, відшкодуванням збитків, оскарженням дій державних органів, які приймають рішення щодо примусового вилучення та відчуження майна;

- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення законодавства, яке регулює порядок розгляду справ, пов'язаних із припиненням права власності в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження виступають цивільні відносини, які виникають у зв'язку з припиненням права власності, також процесуальні правовідносини, що виникають у зв'язку з розглядом судами справ, які пов'язані з припиненням права власності.

Предметом дисертаційного дослідження є розгляд судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. Під час дослідження були використані такі методи: діалектичний, системно-структурний, аналітико-синтетичний, логіко-юридичний тощо.

Так за допомогою діалектичного методу було виявлено в нормах чинного законодавства України та судовій практиці суперечності, з'ясовані прогалини стосовно застосування примусового припинення права власності в умовах воєнного стану, з'ясовано способи розв'язання цих суперечностей. Застосування методу порівняльно-правового аналізу проведено з метою запозичення досвіду зарубіжних країн, зокрема, через практику ЄСПЛ, виявлення загальних та особливих рис примусового припинення права власності. Метод системно-структурного аналізу було диференційовано особливості застосування примусового припинення права власності залежно від випадків її примусового вилучення та суб'єктів правозастосування. Логіко-юридичний метод дозволив проаналізувати зміст норм чинного законодавства України, виявити недоліки чинних законодавчих актів, та обґрунтувати пропозиції з удосконалення правового регулювання.

Наукова новизна одержаних результатів. Новизна полягає в тому, що вперше на дисертаційному рівні проведено комплексний теоретичний та практичний аналіз законодавства, яке регулює правовідносини з примусового припинення права власності, враховуючи його правозастосування саме в період воєнного стану, а також з урахуванням новітньої судової практики.

На підставі проведеного дослідження сформульовані положення, які містять елементи наукової новизни:

вперше:

- в контексті підстав припинення права власності обґрунтовано концепцію воєнного стану як особливого правового режиму втручання у право власності, який не зводиться виключно до застосування спеціального

законодавства, а передбачає системну трансформацію елементів правового механізму припинення права власності (підстав, процедур, гарантій, компенсації та судового контролю);

- сформульовано доцільність законодавчого закріплення можливості повернення реквізованого майна (якщо реквізоване майно зберіглося та відпала воєнна необхідність у його використанні) в позасудовому порядку у разі двосторонньої згоди за актом приймання-передачі як особливої реституційної процедури, що не є новим набуттям права власності, а відновленням попереднього правового стану;

- запропоновано концепцію припинення права власності на земельну ділянку внаслідок добровільної відмови власника як двоетапної юридичної конструкції, що поєднує односторонній правочин власника (нотаріально посвідчену заяву про відмову) та обов'язкове владне рішення відповідного органу про прийняття земельної ділянки у державну чи комунальну власність;

- обґрунтовано доцільність застосування пониженого стандарту судового доказування у справах про встановлення факту знищення майна в умовах воєнного стану, який допускає використання сукупності непрямих доказів, а також оцінку обставин, засновану на імовірності, за об'єктивної неможливості отримання вичерпного доказового матеріалу. Сформульовано презумпцію причинно-наслідкового зв'язку між знищенням нерухомого майна та бойовими діями на відповідній території, що обумовлює перерозподіл тягаря доказування у справах про відшкодування шкоди з покладенням обов'язку спростування на сторону, яка заперечує такий зв'язок чи факт знищення майна;

- запропоновано процесуальну модель встановлення факту знищення нерухомого майна в порядку окремого провадження як самостійного засобу захисту права власності в умовах воєнного стану;

- доведено необхідність нормативного закріплення у цивільному процесуальному законодавстві спеціального підходу до визначення дати знищення майна (як найбільш раннього встановленого та підтвердженого доказами моменту припинення існування об'єкта) у разі неможливості встановлення точної календарної дати;

удосконалено:

- тлумачення правової природи санкційної конфіскації активів підсанкційних осіб як особливого інституту припинення права власності, що поєднує елементи цивільно-правового та публічно-правового впливу;

- наукові підходи до визначення меж судового контролю у справах про реквізицію шляхом доведення недопустимості оцінки судами доцільності чи ефективності військових рішень та зосередження судового контролю на питаннях дотримання процедури і принципу пропорційності через механізм подальшої компенсації;

набуло подальшого розвитку:

- розмежування правової природи реквізиції, примусового відчуження для суспільних потреб, санкційної конфіскації та націоналізації в умовах воєнного стану з позиції їх матеріально-правових підстав, компенсаційної моделі та меж судового контролю;

- теза про те, що ключовим аспектом припинення права власності в умовах воєнного стану є співвідношення приватноправових та публічно-правових засад: такі способи як реквізиція, конфіскація, санкції є тими способами припинення права власності, де публічна влада не лише обмежує, а остаточно усуває приватну автономію власника, адже вони реалізуються в односторонньому владному порядку, часто без попередньої згоди власника і за скороченими процедурами. В умовах воєнного стану саме ці механізми стають основним інструментом мобілізації матеріальних ресурсів державою, що якісно змінює їх правову природу і підвищує ризики порушення конституційних гарантій права власності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації наукові положення та висновки можуть бути застосовані у :

науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження теоретичних та практичних питань припинення права власності в умовах воєнного стану;

правотворчій діяльності – для підготовки проектів законів про внесення змін та доповнень до цивільного, цивільного процесуального законодавства України з метою удосконалення підстав та порядку припинення права власності та виплати справедливої компенсації у разі знищення чи пошкодження майна;

правозастосовній діяльності – при розгляді справ про припинення права власності в порядку цивільного судочинства (Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Пересипського районного суду м. Одеси від 2 квітня 2026 року);

навчальному процесі – при викладанні курсів «Цивільне право», «Цивільний процес», «Розгляд окремих категорій цивільних справ у судах» тощо, підготовці підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, практикумів із зазначених дисциплін (Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальну та науково-дослідну діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 10 квітня 2026 року).

Усі теоретичні та практичні результати, що виносяться на захист, отримані самостійно.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Основні положення, узагальнення та окремі висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені та обговорювалися на 7 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: круглому столі «Зловживання цивільними процесуальними правами: шляхи протидії (м. Одеса, 27 лист. 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції ім. Ю. С. Червоного «Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні» (м. Одеса, 18 грудня 2015 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції ім. Ю. С. Червоного « Цивільне судочинство та виконавче провадження в умовах воєнного стану» (м. Одеса, 16 грудня 2022 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». (м. Одеса, 19 травня 2023

р.), Всеукраїнській круглий стіл «Правнича мова в галузі приватного права» (м. Одеса, 29 березня 2024 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Новели цивільного процесуального законодавства: цивільна юрисдикція, процесуальні строки» (м. Одеса, 8 квітня 2024 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час» (м. Одеса, 16 травня 2025 р.).

Публікації. Основні положення, систематизовані узагальнення та висновки дисертації були висвітлені в 3 статтях (одноосібних), що були опубліковані у наукових фахових періодичних виданнях з юридичних наук (галузь знань 081 «Право»), включених МОН України до фахових видань категорії «Б», а також у 7 тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що були видані в електронних та друкованих збірках.

Список опублікованих праць за темою дисертаційного дослідження та відомості про апробацію дослідження

Праці в фахових вітчизняних виданнях:

1) Кисельов В. К. Особливості механізму конфіскації активів підсанкційних осіб як підстави припинення права власності в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 6. С. 64-68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-6/12>.

2) Кисельов В. К. Практика Європейського суду з прав людини у справах щодо знищення майна та припинення права власності в умовах воєнного стану. *Юридичний вісник*. 2025. № 4. С. 338-248. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2025.26>.

3) Кисельов В. К. Особливості судового доказування в окремих категоріях справ про припинення права власності в умовах воєнного стану. *Академічні візії*. 2026. № 51. С. 1-13. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18921918>.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

4) Кисельов В. К. Проблеми вдосконалення строків розгляду цивільних справ. *Зловживання цивільними процесуальними правами: шляхи протидії : матер. круглого столу (м. Одеса, 27 лист. 2015 р.)* / уклад.: І. В. Андронов, Н. В. Волкова, Р. Ф. Гонгало ; НУ ОЮА, Каф. цив. проц. Одеса : Фенікс, 2015. С. 20-22. URL: <http://hdl.handle.net/11300/4101>.

5) Кисельов В. К. Актуальні питання поділу майна, що перебуває у спільній частковій власності. *Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ім. Ю. С. Червоного (м. Одеса, 18 грудня 2015 року)*. Одеса : Фенікс, 2015. 152 с. С. 30-32. URL: <http://hdl.handle.net/11300/3613>.

6) Кисельов В. К. Юрисдикція спорів, пов'язаних із примусовим відчуженням майна у фізичних осіб в умовах правового режиму воєнного стану. *Цивільне судочинство та виконавче провадження в умовах воєнного стану : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. ім. Ю. С. Червоного (м. Одеса, 16 грудня*

2022 р.) / за заг. ред. Н. Ю. Голубевої. Одеса : Фенікс, 2022. С. 90-95. URL: <https://hdl.handle.net/11300/22983>.

7) Кисельов В. К. Особливості здійснення цивільного судочинства в умовах воєнного стану. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 652-656. URL: <https://hdl.handle.net/11300/26944>.

8) Кисельов В. К. Застосування реквізиції у сучасних умовах. *Правнича мова в галузі приватного права : матеріали Всеукр. кругл. столу.* (м. Одеса, 29 березня 2024 р.) / упоряд.: І. В. Давидова, А. О. Сурник ; за заг. ред.: Є. Харитоновна, І. Давидової ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 88 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27835>.

9) Кисельов В. К. Особливості розгляду цивільних справ щодо захисту права власності. *Новели цивільного процесуального законодавства: цивільна юрисдикція, процесуальні строки* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 8 квітня 2024 р.) / за заг. ред. Н. Ю. Голубевої ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 139 с. С. 85-88. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27821>.

10) Кисельов В. К. Деякі питання припинення права спільної часткової власності у судовій практиці. *Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 травня 2025 р.) : у 2 т. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2025. Т. 2. С. 176-179. URL: <https://hdl.handle.net/11300/30525>.

Особистий внесок дисертанта. Усі теоретичні та практичні результати, що виносяться на захист, отримані автором самостійно. Дисертаційна робота є власним авторським дослідженням, у якому наукові положення, висновки та пропозиції обґрунтовано самостійно в результаті опрацювання значної кількості джерел монографічного, нормативно-правового, правозастосовного характеру.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, стиль викладання відповідає прийнятному у науковій літературі й забезпечує легкість та доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження.

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

Загальний висновок. Враховуючи викладене вважаємо, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація **Кисельова Вадима Костянтиновича на тему «Особливості розгляду судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану»**, відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03.04.2019 р., № 283), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р. № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та **рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

У результаті відкритого голосування учасники засідання фахового семінару в кількості 14 осіб подали голоси «за». Ніхто із учасників фахового семінару не проголосував «проти» рекомендації дисертаційної роботи Кисельова В.К. до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Кисельова Вадима Костянтиновича на тему «Особливості розгляду судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану», представленій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Кисельова Вадима Костянтиновича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Кисельова Вадима Костянтиновича на тему «Особливості розгляду судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Запропонувати Вченій раді Національного університету «Одеська юридична академія» персональний склад разової спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та проведення публічного захисту дисертації

Кисельова Вадима Костянтиновича на тему «Особливості розгляду судових справ про припинення права власності в умовах воєнного стану», зокрема:

1. Голова ради — АНДРОНОВ Ігор Володимирович - д. ю. н., професор, професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Рецензенти:

2. ВОЛКОВА Наталія Василівна – д. ю. н., професор, професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

3. БУТ Ілля Олександрович - к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія».

Офіційні опоненти:

4. МАЙДАНИК Роман Андрійович – д. ю. н., професор, професор кафедри цивільного процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

5. БУЛЕЦА Сібілла Богданівна – д. ю. н., професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів, кандидатів наук та докторів філософії за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 14; проти – немає; утримались – немає.

Додаток: на 4 стор. (Відомості про членів спеціалізованої вченої ради для захисту дисертації)

**Головуючий на засіданні,
д.ю.н., професор,
професор кафедри цивільного,
нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія»**

Ігор АНДРОНОВ

**Секретар на засіданні,
лаборант кафедри цивільного,
нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія»**

Олександра РОБОЧА